

Любомира Калуська, Оксана Чекан

КАЗКОВИЙ ЗОШИТ

Казковий робочий зошит
з підготовки руки до письма дітей п'ятого року життя
та дітей, котрі мають ООП,
за змістом казок Василя Сухомлинського

ПІДГОТОВКА РУКИ ДИТИНИ ДО ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ПИСЬМА

Легкі порушення розвитку маскуються віковими особливостями дошкільника, проте з початком навчання в школі ці порушення можуть призвести до утруднення в тій чи тій мірі адаптації дитини до школи, обмежити можливості його навчання. Ось чому так важливо звертати увагу на порушення в розвитку дитини з дошкільного віку. Адже що раніше дитина з ООП почне отримувати спеціальну допомогу, то ефективнішим буде її результат. Таким чином, вся корекційна робота має складатися з урахуванням особливостей і потреб розвитку кожної дитини. Одним із найважливіших напрямків у ній є розвиток загальної та дрібної моторики.

Відома дослідниця дитячого мовлення М. Кольцова зазначала: “Руки пальців рук історично під час розвитку людини виявилися тісно пов’язаними з мовною функцією. Першою формою спілкування людей були жести. Розвиток функцій руки і мови у людей ішли паралельно. Приблизно таким є хід розвитку мовлення дитини. Спочатку розвиваються дрібні рухи пальців рук, потім з’являється артикуляція складів” [9].

Досвід переконує, що мовлення з рухами пальчиків – це найкращий засіб ритмічного впорядкування, інтонаційного збагачення, відпрацювання мовленнєвого дихання і вдосконалення артикуляції. У корі головного мозку мовна область розташована поруч із руховою. Адже тренування тонкої (дрібної) моторики пальців рук надає великий вплив на розвиток активної мови дитини. При роботі кисті та пальців у корі збуджується відповідний центр. Функція руки і мова розвиваються паралельно. Це повинно використовуватися в роботі з дітьми дошкільного віку, особливо дітьми, що мають ООП.

В. Сухомлинський, визначаючи роль розвитку руки дитини, наголошував, що “...творчі здібності й обдарованість дітей розташовані на кінчиках пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші струмки, які живлять джерело творчої думки. Що більше впевненості й винахідливості в руках дитини, то точніша взаємодія зі знаряддям праці; що складніші рухи, необхідні для цієї взаємодії, то глибше входить взаємодія руки з природою, з суспільною працею в духовне життя дитини” [11]. Іншими словами: що більше майстерності в дитячій руці, то розумніша дитина.

Даючи характеристику [10] п’ятирічних дітей з ООП, психологи відзначають: недостатність ритмічності та автоматизації рухів; недостатній розвиток дрібної моторики; діти легко запам’ятовують те, що справило на них дуже сильне враження, що зачепило їхні почуття... Прослуханий текст вони запам’ятовують гірше, ніж зоровий.

Такі явища часто спостерігаються також у нормотипових дітей.

У Державних стандартах дошкільної та інклюзивної освіти [1; 4] визначені завдання для роботи з дітьми, які відвідують відповідні освітні заклади. Це стосується напрямів роботи щодо розвитку дрібної моторики рук (кисть руки, дрібні м’язи пальців) під час пальчикових ігор; навчання узгоджувати пальчикові рухи зі звуком і словом; формування координації рухів руки, пальців, очей, передпліччя; розвиток окоміру (визначення центру та місця розташування одних об’єктів відносно інших: праворуч, ліворуч, угорі, вниз, під, над). У посібнику увага зосереджена на закріпленні навичок утримувати олівець, ручку; проведенні прямих, горизонтальних, вертикальних, похилих і замкнених ліній (наприклад, колові, як “ягідки горобини”).

Для зацікавлення дітей виконанням завдань щодо підготовки руки до письма у посібнику використано високогуманні казки Василя Сухомлинського. Посібник можуть використовувати педагоги у роботі з дітьми цього віку в конкретних освітніх закладах (закладах дошкільної освіти і спеціальних), фахівці, які працюють із дітьми, котрі мають ООП, та батьки, займаючись з дитиною вдома, а також здобувачі педагогічних факультетів.

Таким чином, можна дійти висновку, що цілеспрямована, систематична і планомірна робота з розвитку дрібної моторики рук як у нормотипових дітей, а також особливу увагу приділяючи дітям із ООП в дошкільному віці сприяє формуванню мовних функцій, інтелектуальних здібностей, і найголовніше – сприяє збереженню фізичного і психічного здоров’я дитини. І все це безпосередньо готує їх до успішного навчання в школі.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН РОБОТИ ЗА ПОСІБНИКОМ

1. Прочитати казку.
2. Провести бесіду за змістом, орієнтуючись на подані запитання до казки.
3. Зробити пальчикову гімнастику на розвиток дрібної моторики рук за змістом казки.
4. Виконувати графічні завдання.

Примітки.

1. До однієї казки у посібнику запропоновано кілька графічних завдань. Тому не варто всі ці графічні завдання виконувати відразу після прочитання казки. Якщо робота проводиться із дітьми, що мають ООП, то дитина може їх виконувати упродовж 3–4 днів, або цілого тижня.
2. Виконання деяких завдань дітьми може викликати труднощі. Тому вони вимагають допомоги дорослого. Наприклад, можна взяти руку дитини і разом із нею виконати важке для дитини завдання.

ГІГІЄНІЧНІ УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

1. Заняття вимагають дотримання певних гігієнічних умов. Їх доцільно проводити в другу половину дня раз на тиждень. Однак це не означає, що дитина не може взяти аркуш паперу і довільно проводити лінії, малювати, реалізовувати свій задум на папері. Від цього лише користь для дитини, вдосконалення її рухових умінь та навичок у підготовці до письма.
2. Тривалість корекційного заняття із використанням казкового зошита з дитиною, котра має ООП відрізняється від традиційного заняття. Рекомендована тривалість заняття з нормотиповими дітьми цього віку 10–20 хвилин, тривалість вправ на проведення ліній 6–9 хвилин. Усе залежить від бажання та зацікавленості виконувати пропоновані завдання з врахуванням також рівня втомлюваності дитини. Дітям, що мають ООП автори рекомендують поділити аналогічну роботу на 3–4 частини (3–4 дні та більше).
3. Двомісні столи і стільці мають відповідати зростові дітей.
4. Ноги дитини мають стояти на підлозі під кутом 45°.
5. Не можна допускати, щоб діти загинали ноги під стілець, витягували їх уперед або виставляли вбік.
6. Сидіти за столом треба рівно, не лягати на нього і не спиратись на спинку стільчика.
7. Відстань між грудьми дитини і краєм стола має дорівнювати ширині дитячої долоні, відстань між очима і зошитом – 30 см. Джерело світла має бути зліва.

Сподіваємося, що використання високогуманних казок В. Сухомлинського та виконання запропонованих графічних вправ дасть позитивні добрі результати як у роботі з нормотиповими дітьми, так і з дітьми, котрі мають ООП.

Автори

КАЗКОВА ПІДГОТОВКА РУКИ ДИТИНИ ДО ПИСЬМА

Вранці на пасіці

Був сонячний весняний ранок. З вулика вилетіла бджілка. Покружляла над пасікою та ї понеслася вгору. Дивиться – на землі щось біліє. Спустилася – а то яблуня цвіте. Знайшла найпахучішу квітку, сіла на її пелюстки та ї н'є солодкий сік. Напилася ще ї гіткам своїм набрала. Знову піднялася, полинула. Летить над лугом, аж бачить: на зеленому килимі багато золотих сонечок. Спустилася бджілка. Перед нею – цвіте кульбаба. Квітки великі, пахучі. Знайшла бджілка найпахучішу квітку. Сіла на золоте сонечко. І набрала багато-багато меду.

Повернулася бджілка додому. Вінесла мед у вулик, вилила в мисочки маленькі. Та ї полетіла до подружки своєї. Розповіла їй про яблуню, про кульбабу. Та ї полетіли вони разом.

А сонце світило над усім світом. Воно гріло і яблуню, і зелений луг, і ставок. І бджоли радісно співали, бо є сонце. І золоті сонечка квітів.

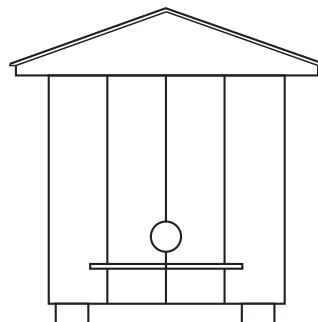
- Що найперше побачила бджілка, пролітаючи над лугом? (Цвіт яблуні.)
- З чим порівнюються квіти кульбаби? (Із золотими сонечками.)
- Про що розповіла бджілка своїй подружці? (Про яблуню, про кульбабу.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

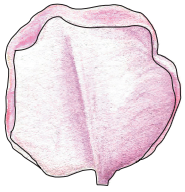
1. Квіти кульбабки вранці прокидаються (кисті рук притиснуті одна до одної; пальці обох рук випрямлені в сторони), а ввечері закриваються (кисті рук притиснуті одна до одної; пальці обох рук зібрані в кулак).
2. Вилетіла бджілка: руки зігнуті в ліктях, пальці рук імітують “змахи крилами”.

Графічні вправи

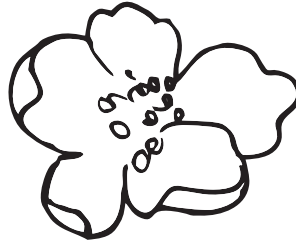
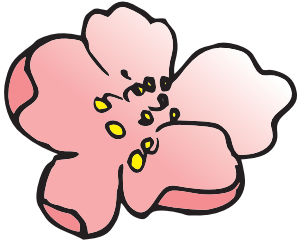
1. Заштрихуй площину вулика вертикальними прямими лініями, а дах – горизонтальними. Віконечко, у яке влітають і залітають бджілки, зафарбуй жовтим кольором, щоб бджілкам легко було зайти у свою хатку-вулик.
2. Розфарбуй бджілку за зразком.

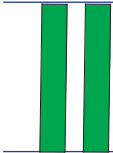
3. Намалюй рядок рожевих пелюсток яблуневої квітки.

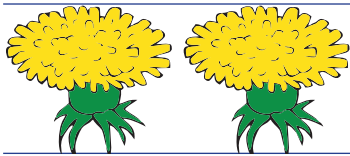
4. Розфарбуй за зразком цвіт яблуні.

5. Намалюй один рядок стебла трави вертикальними малими лініями.

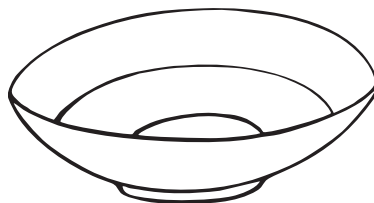

6. Намалюй один рядок кульбабок.

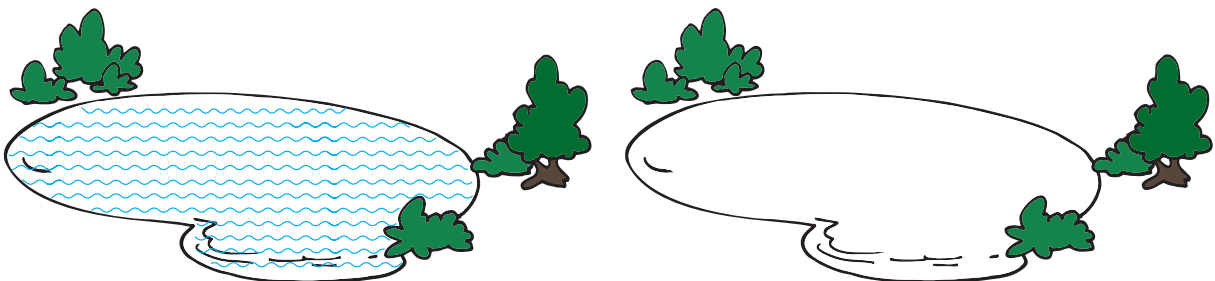

На дозвілі на окремому аркуші паперу намалюй луг із кульбабками, використовуючи пензлі та пальці.

7. Прикрась мисочку візерунком із кольорових крапок і ламаних ліній.

8. Зафарбуй “ставок” густими синіми горизонтальними хвилястими лініями.

Зайчик і Горобина

Засипало снігом землю. Нічого їсти Зайчикові. Побачив він ягоди горобини. Бігає навколо дерева, а ягоди – високо. Просить Зайчик:

– Дай мені, Горобинко, одне гроно ягідок.

А Горобина їй каже:

– Попроси Вітру, він і відірве.

Попросив Зайчик Вітру. Прилетів Вітер, гоїдає, трусить Горобину. Відірвалося гроно червоних ягід, упало

на сніг. Їсть Зайчик ягоди, дякує Вітрові і Горобині.

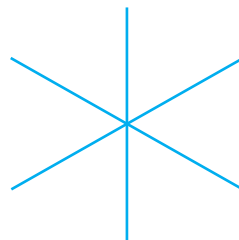
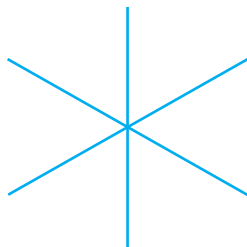
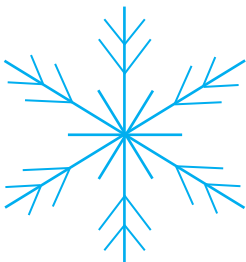
- Яку пору року описано в казочці? (Зиму.)
- Чому Зайчик не міг дістати ягід з кущика горобини? (Тому що ягоди росли високо на кущику.)
- Хто допоміг зайчику відірвати гроно червоних ягід? (Вітер.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

1. Зайчик: руки трохи зігнуті в ліктях, підняті над головою. Пальці імітують довгі вушка у зайчика.
2. Бігає Зайчик навколо дерева: пальці спочатку правої, а потім лівої руки імітують “бігання” Зайчика по колу навколо “Горобини”.
3. Ягоди горобини: вказівний палець зігнути у напрямі до великого так, щоб утворився маленький кружечок – “ягідка горобини”. Вправу виконують кілька разів.

Графічні вправи

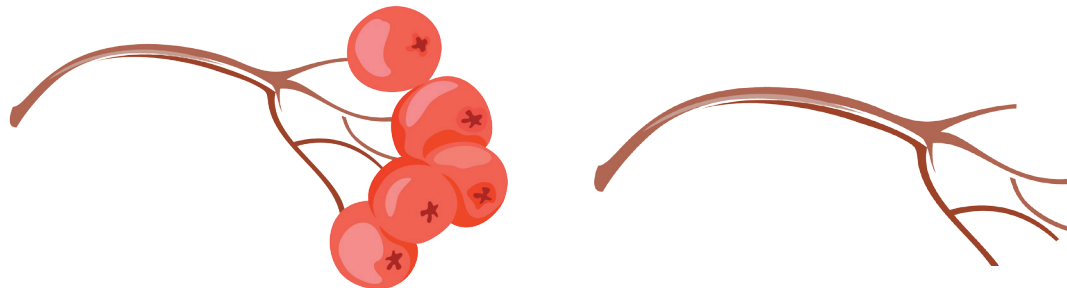
1. Домалюй промінці до сніжинок.

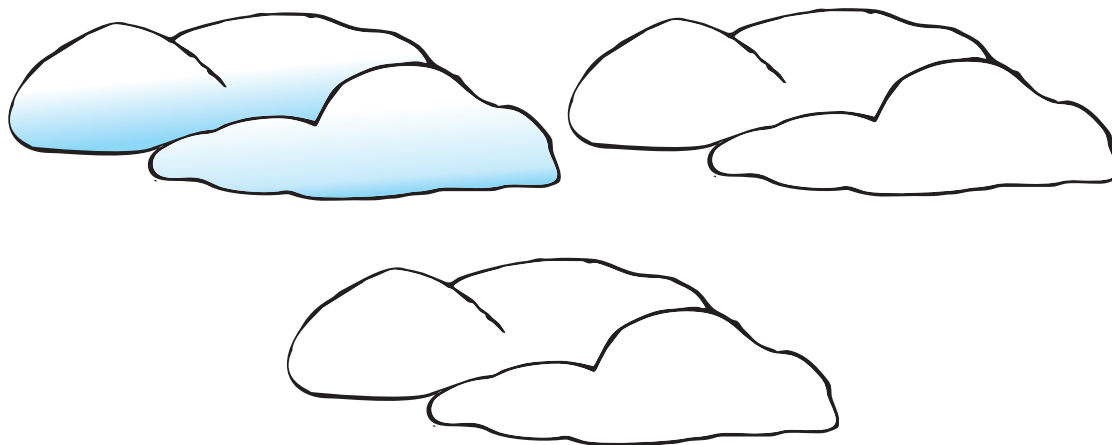
2. Намалюй 2 рядки ягід горобини: один рядок маленьких ягід, другий – великих.

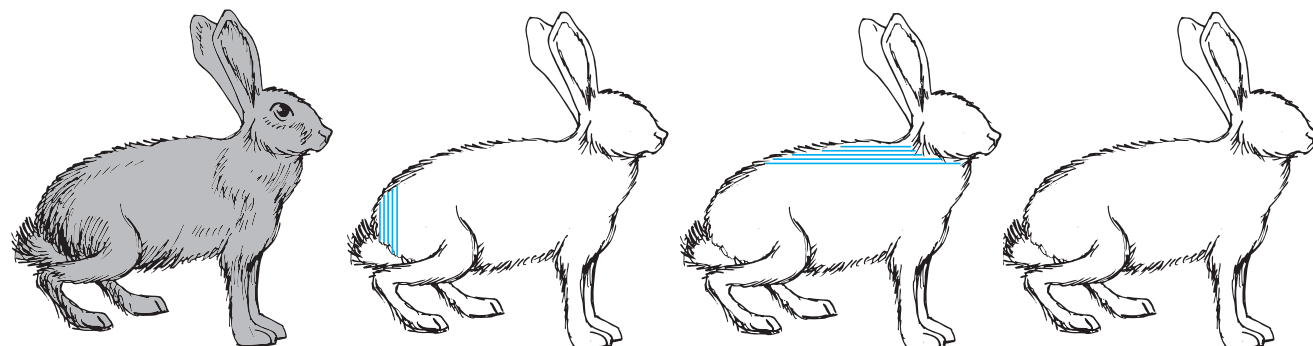
3. Намалюй ціле горобинове гроно за допомогою свого пальчика.

5. Зафарбуй снігові кучугури білою фарбою.

6. Намалюй зайчикам очі. Одне зображення зайчика заштрихуй густими прямими вертикальними лініями, друге – горизонтальними, третє – розфарбуй (фарбами, фломастером, кольоровими олівцями), дібравши кольори за бажанням, або розфарбуй за поданим зразком.

На високому стеблі – велика квітка із золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому її називають квіткою соняшником.

Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки. Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник чекає сходу сонця. Ось уже сонце викотилось із-за обрію. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й гивиться, гивиться на червоне возняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє, вітає його:

– Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе!

Сонце піднімається все вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обрій, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню.

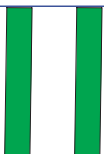
- Про кого йдеться у казочці? (Соняшник, сонечко.)
- Чому Соняшник схожий на сонечко? (Має золоті пелюстки.)
- Що робить Соняшник, коли сонце пливе по небу? (Повертає за ним свою голівку.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

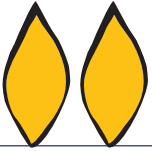
1. *Іде дощик, поливає соняшник, і він росте:* постукування кінчиками пальців однієї руки до долоні, потім навпаки.
2. *Велика квітка із золотими пелюстками:* лікті рук, розміщені паралельно, впираються у поверхню столу, пальці рук зібрані в кулак. На 1 – пальці рук розкриваються, імітуючи велику квітку; на 2 – повертаються у в. п. Вправу повторюють 3–4 рази.
3. *Сонце пливе по небу:* пальці обох рук розташовані на площині столу долонями догори. Не відриваючи праву долоню від поверхні, пальцями імітують рух сонця по колу вправо (2–3 рази). Аналогічно повторюють це лівою рукою.

Графічні вправи

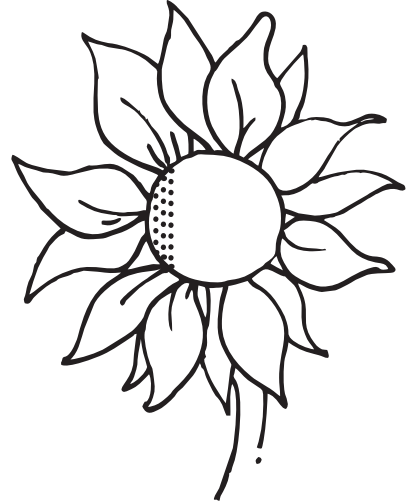
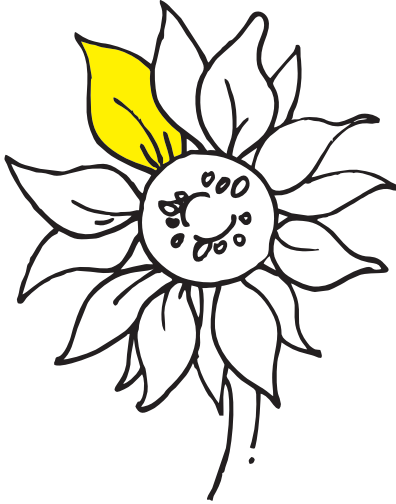
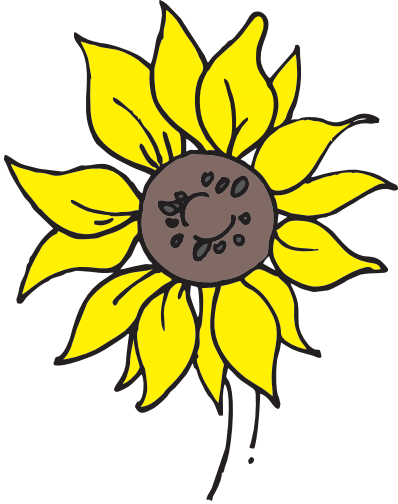
1. Намалюй 1–2 рядки стебла соняшника.

2. Намалюй 1 рядок пелюсток соняшника (овальна форма).

3. Зафарбуй пелюстки соняшника жовтим кольором (олівцем, фломастером). Заштрихуй густо площину соняшника чорними крапками (насіння соняшника).

Ніде приліпитись крапельці роси...

У саду квітли троянди – червоні, рожеві, білі, блакитні. Оля щоранку ходила в сад. Вона любила вигулюватися на крапельки роси, що блищали на квітах. Крапельки блищали на сонці, мов срібні намистинки.

Щодня троянд ставало все менше й менше, їх зрізали люди, щоб поставити у вазу.

І от Оля пішла вранці в сад – у неї затремтіло від болю серце. На кущах не було жодної квітки.

Небо того ранку було похмуре. Нізенько плвли хмари. Накрапав гощик.

– “Ніде приліпитись крапельці роси” – пригадала Оля вірш. Ніде, бо немає квіток. А роса найбільше любить квіти.

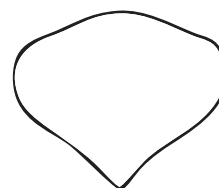
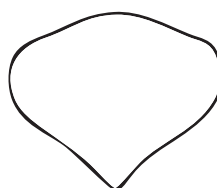
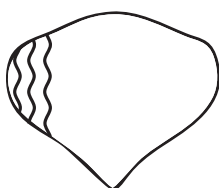
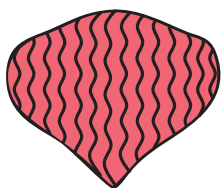
- Яких кольорів були троянди? (Червоні, блакитні, рожеві, білі.)
- Куди зникали троянди? (Їх зрізали люди, щоб поставити у вазу.)
- Чому крапельці роси було ніде приліпитись? (Бо не було жодної троянди на кущиках.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

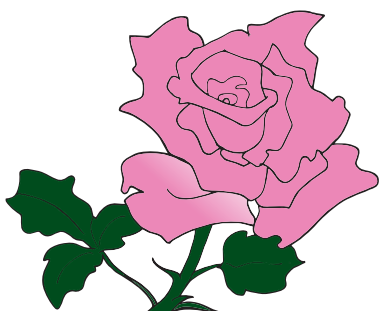
1. У саду квітли троянди: лікті рук, розміщені паралельно і щільно, впираються у поверхню стола, зап'ястя однієї руки щільно притиснуте до іншої руки, пальці рук зібрані в кулак. На 1 – пальці рук розкриваються, імітуючи троянду; на 2 – повертаються у в. п. Вправу повторюють 3–4 рази.
2. Оля їде в сад: пальці обох рук поставлені на поверхню вертикально і по чергові “роблять кроки” у повільному темпі.
3. Крапає дощик: постукують пучками пальців по поверхні.

Графічні вправи

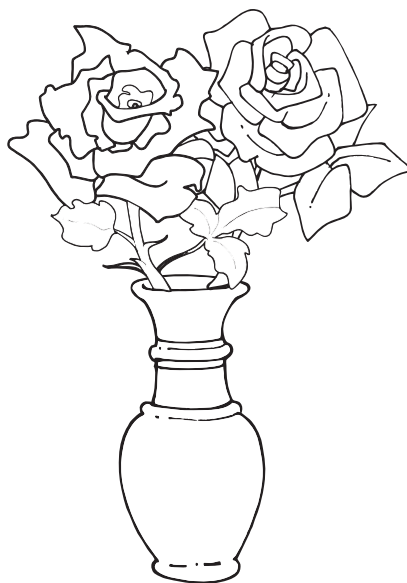
1. Заштрихуй пелюстки квітки густими дугоподібними лініями по ходу пелюстки. Вибери колір олівця чи фломастера, який тобі найбільше до вподоби.

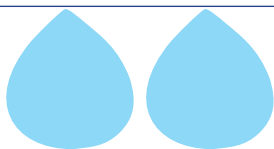
2. Зафарбуй квітку троянди, вибравши колір пелюсток за власним бажанням.

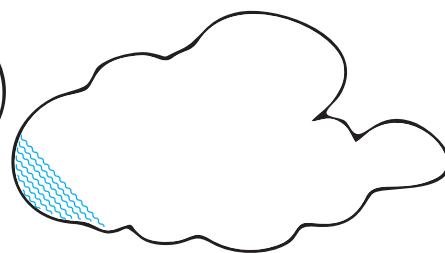
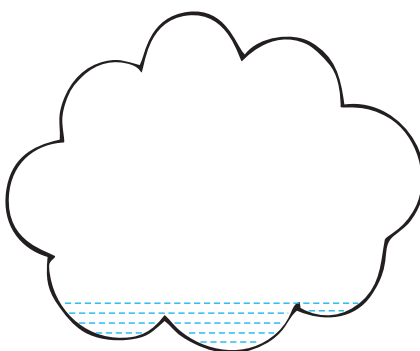
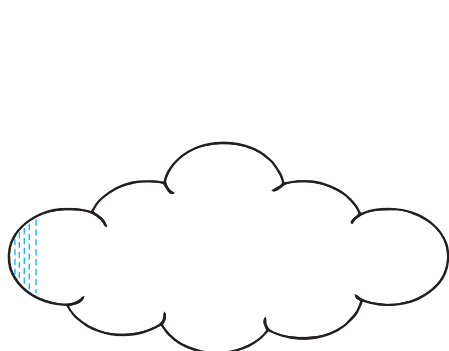
3. Прикрась вазу для троянд візерунком із круглих, трикутних та овальних форм за зразком. Домалюй квіти у вазі. Розфарбуй їх.

4. Намалюй 1–2 рядки краплинок роси.

5. Заштрихуй блакитним або синім кольором (олівцем, фломастером) одну хмаринку перерваними вертикальними лініями, другу – перерваними горизонтальними лініями, а третю – густими хвилястими лініями.

Півень і сонце

Дрімає Півень на сігалі. Проки-
неться, солодко позіхне і знов засне.
А перед світом завжди співає:

– Ку-ку-рі-ку!

Прокидаються кури, Півень і каже:

– От я заспівав – і ранок настав.

Якби не співав – і ранку не було б.
Он як!

Так було завжди. Одного разу Пі-
вень розсердився на людей. Мало дали
йому зерна. Він і думає: “Ось я вам
утну – не заспіваю вранці. Не зіїде
сонечко. Що ви тоді робитимете?”

Настала ніч. Усміхається собі Пі-
вень уві сні, зловтішається: “Ось буде
вам горе!” Приспіла пора співати, а

Півень мовчить. Заплющив очі та й
спить. Прокидається і бачить: яскра-
во світить сонце. Кури повставали із
сігала...

Соромно стало Півневі й він ог-
вернувся од сонця.

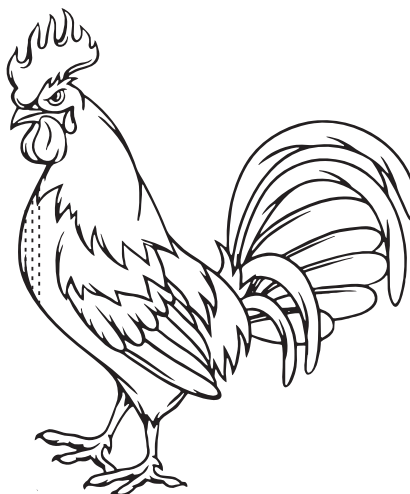
- Коли починає співати півник? (Перед світанком.)
- Чому він розсердився на людей? (Бо люди мало дали йому зерна.)
- Чи прокинулось сонечко без співу півня? Чому? (Так, прокинулось. Тому, що це природнє явище.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

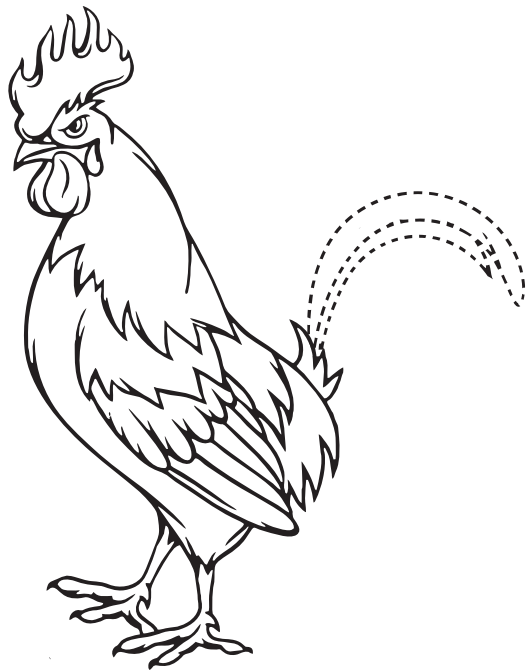
1. Півень крилами махає: руки в сторони, довільні махи кистями рук (імітація “змахи крилами”).
2. Півень дзьобає зернятка: долоня лівої руки розвернута догори; пальці правої руки зібрані в пучку (це дзьоб півника), імітують “дзьобання зернят”.

Графічні вправи

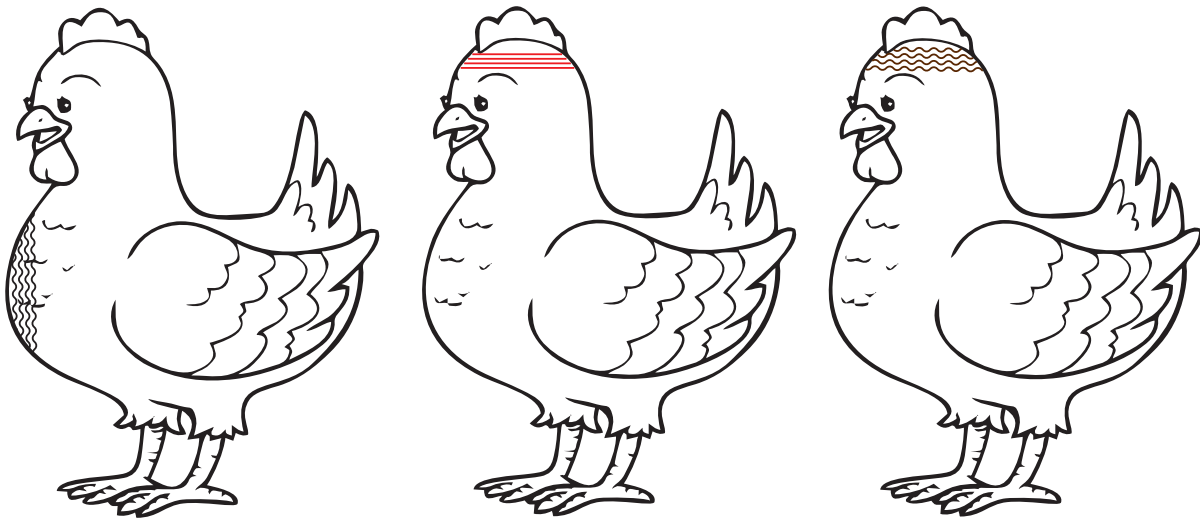
1. Розфарбуй півника за зразком або за власним бажанням.

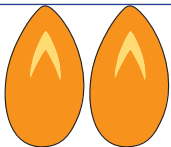
2. Домалюй хвіст півника різними кольорами.

3. Заштрихуй простим олівцем одну курочку хвилястими вертикальними лініями, другу – червоним олівцем горизонтальними лініями, а третю – густими коричневими хвилястими лініями.

4. Намалюй 1–2 рядки зерняток (овальна форма), які люблять їсти півник і курочки.

Райдуга в бурульці

Вдень почав танути сніг. Капали краплі з дахів. А вночі знову підмерзло.

Вийшов з хати Юрко і побачив велику крижану бурульку. Вона звисала з даху. Зійшло сонце, і бурулька заблищала різнобарвними вогниками: синіми, рожевими, червоними, блакитними, жовтими.

Юрко стоїть, затамувавши подих від здивування. Гарна бурулька, мов райдуга.

На даху біля бурульки сіли горобці та й цвірінькають. Вони теж милуються бурулькою.

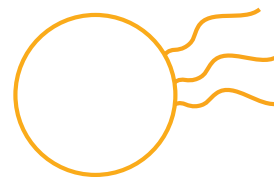
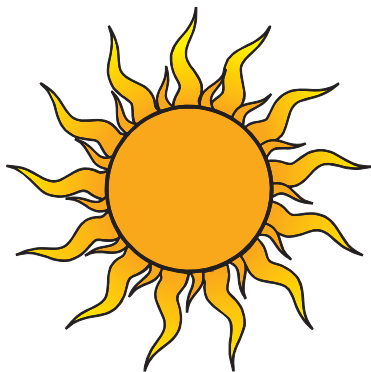
- Що побачив Юрко вранці на даху? (Велику крижану бурульку.)
- Чому бурульки заблищали? (Тому, що зійшло сонце.)
- Хто ще милувався бурулькою? (Горобці.)

Розвиток дрібної моторики пальців рук

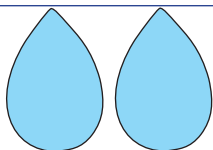
1. Падають краплі з дахів: пальці імітують капання краплин.
2. З'єднай угорі великі пальці обох рук, а потім вказівні пальці. Вийде бурулька. Вправу виконують кілька разів.

Графічні вправи

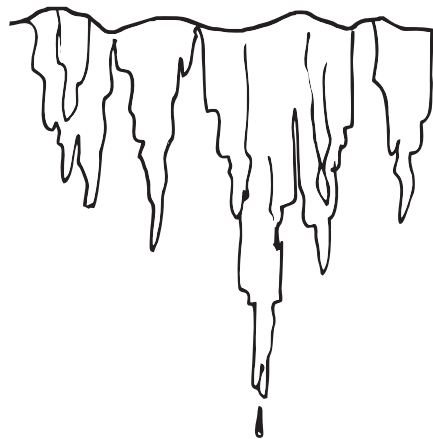
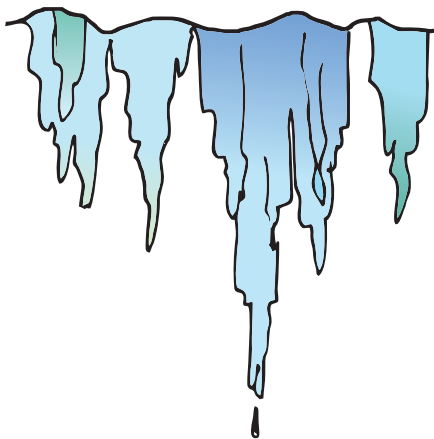
1. Розфарбуй сонечко за зразком. Домалюй промінці.

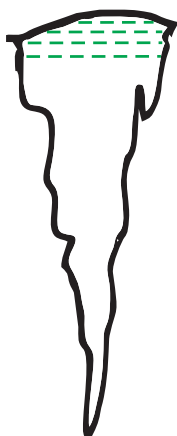
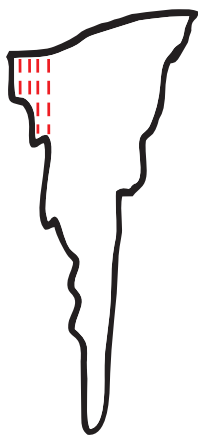
2. Намалюй один рядок крапель, що падали з даху.

3. Розфарбуй різними кольорами бурульку, якою милувався хлопчик.

4. Заштрихуй кольоровим олівцем одну бурульку перерваними вертикальними лініями, другу – перерваними горизонтальними лініями, а третю – густими хвилястими вертикальними лініями, четверту – хвилястими горизонтальними перерваними лініями. Для штрихування вибери кілька кольорових олівців або фломастерів.

ЗМІСТ

Підготовка руки дитини до оволодіння навичками письма	2
Орієнтовний план роботи за посібником	3
Гігієнічні умови проведення занять	3
Казкова підготовка руки дитини до письма	4
Вранці на пасіці	4
Розвиток дрібної моторики пальців рук	6
Графічні вправи	6
Зайчик і Горобина	6
Розвиток дрібної моторики пальців рук	8
Графічні вправи	8
Квітка сонця	8
Розвиток дрібної моторики пальців рук	10
Графічні вправи	10
Ніде приліпитись крапельці роси...	10
Розвиток дрібної моторики пальців рук	12
Графічні вправи	12
Півень і сонце	12
Розвиток дрібної моторики пальців рук	14
Графічні вправи	14
Райдуга в бурюльці	14
Джерела	16

ДЖЕРЕЛА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) [Електронний ресурс]: наказ № 33 від 12.01.2021 р./ МОН України. Електрон. текст. дані. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 17.11.2021).
2. Богуш А. М. Готуємо руку дитини до письма: навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. — Тернопіль : Мандрівець, 2014. — 160 с.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; за ред. А. М. Богуш. — К. : Вища школа, 2007. — 542 с. ; іл. — С. 441–450.
4. Державний стандарт супроводу під час інклюзивного навчання <https://www.msp.gov.ua/projects/516/>
5. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 30, ст. 1011) <http://zakon.rada.gov.ua/go/1324-18>.
6. Калуська Л. Казкова розмовляночка за малюнками: посібник для роботи з дітьми 4-го року життя та дітьми з особливими освітніми потребами за опорними малюнками / авт.-розробники: Л. Калуська, О. Чекан. — Тернопіль : Мандрівець, 2020. — 32 с.
7. Калуська Л. Соняшник : комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку / Л. Калуська. — Вид. 2-ге, доп. — Тернопіль : Мандрівець, 2018. — 152 с.
8. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. — Київ : Ін-т спец. Педагогіки, 2012. — 308 с.
9. Кольцова М. М. Дитина вчиться говорити. — 2-ге вид. — М.: Рад. Росія, 1979. — 192 с.
10. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років “Віконечко” / за аг. ред.. Сак Т.В. — Тернопіль: Мандрівець, 2015. — 304 с. — С. 24–27.
11. Сухомлинський В. Вибрані твори : у 5-ти т. Т. 1 / В. Сухомлинський. — К. : Радянська школа, 1976. — 654 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>